

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

**JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE
A DREPTURILOR OMULUI**
(asistenții judiciari)

CURRICULUM

FORMATOR:

Diana SCOBIOALĂ (SÂRCU),
Doctor în drept, Conferențiar universitar,
Formator INJ

CHIȘINĂU – 2013

I. PRELIMINARII

Actualitatea problemelor ridicate de respectarea imperioasă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului astfel cum sunt enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, tendința și aspirația Republicii Moldova de implementare a idealurilor democratice degajate în cadrul Consiliului Europei, recunoașterea de către Republica Moldova a dreptului de recurs individual în cazul unei încălcări a drepturilor și libertăților garantate de Convenția Europeană și a jurisdicției obligatorii a Curții Europene a Drepturilor Omului, realizarea reformei mecanismului de control jurisdicțional instituită prin Protocolul nr.14 la Convenția Europeană, condiționează scopul studiului de față.

Timp de 50 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției Europene (1953), atât fostele Comisie și Curte Europeană a Drepturilor Omului, cât și actuala Curte au dezvoltat o impresionantă jurisprudență, care a fixat anumite standarde și noțiuni autonome în materia drepturilor omului și libertăților fundamentale protejate de Convenția Europeană. Aceste standarde, noțiuni și principii, chiar dacă formal nu sunt obligatorii, sunt respectate de noua Curte Europeană a Drepturilor Omului potrivit principiilor dezvoltării coerente a jurisprudenței și a securității juridice și, prin urmare, ar trebui respectate de jurisdicțiile naționale, pentru ca apoi să nu se revină asupra autorității lucrului judecat și a se evita încălcări ale Convenției Europene. Republica Moldova a semnat și ratificat Convenția Europeană și Protocoalele sale adiționale, care sunt în vigoare pentru statul nostru din 12 septembrie 1997. Respectiv din această dată Convenția se atașează dreptului intern și trebuie cunoscută și respectată.

Aceste considerente sunt dictate nu în ultimul rând și de art. 4 al Constituției Republicii Moldova și de hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldovei privind aplicarea în practica judiciară de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, nr.17 din 19.06.2000.

Pentru aceste rațiuni introducerea unui curs pentru studierea Convenției Europene a Drepturilor Omului, destinat referenților judiciari vor spori calitativ actual justiției interne și consolidarea încrederii justițiabilului în corectitudinea acestuia.

II. OBIECTIVELE GENERALE

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să definească natura Convenției Europene a Drepturilor Omului;
- să distingă principalele aspecte ale protecției oferite de Convenție;
- să efectueze inventarierea jurisprudenței pertinente la examinarea unui caz;
- să formeze deprinderi de abordare metodică a noțiunilor, conceptelor, teoriilor și tematicilor care reflectă domeniul Convenției europene;
- să utilizeze tehnologiile informaționale în procesul de cercetare jurisprudențială.

La nivel de aplicare:

- să interpreteze și să întocmească comentarii asupra drepturilor protejate de Convenție și Protocoalele sale;
- să aplice cunoștințele dobândite la soluționarea spețelor din domeniul respectiv;
- să utilizeze corect și adecvat jurisprudența Curții EDO din domeniu;
- să distingă diferite categorii de drepturi și libertăți protejate de Convenție;
- să detecteze garanțiile procedurale reglementate de Convenție;
- să stabilească corelațiile dintre dreptul intern și cel al Convenție.

La nivel de integrare:

- să construiască diferite tipuri de soluții la principalele probleme de încălcare a drepturilor omului în ordinea juridică internă;
- să dezvolte tehnici și deprinderi de aplicare în dreptul intern a hotărârilor Curții CEDO;
- să propună modificări în legislația Republicii Moldova pentru o mai bună asigurare a drepturilor fundamentale ale omului;
- să propună un sistem permanent și eficient de remediere a încălcărilor denunțate de persoane particulare;
- să formuleze propuneri de *lege ferenda* în contextul aproximării legislației interne la standardele europene.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Numărul de ore		Modalitatea de evaluarea	Responsabil de disciplină
C	S	Teste pentru verificarea cunoștințelor	Diana Scobioală (Sârcu)
4	10		

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs

Nr. crt	TEMA:	Realizarea în timp (ore)
1.	Natura juridică a Convenției europene a drepturilor omului	2
2.	Efectele jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în ordinea juridică internă	2
TOTAL		4

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de seminar

Nr. crt	TEMA:	Realizarea în timp (ore)
1.	Drepturile de natură procedurală protejate de Convenție	2
2.	Particularitățile aplicării jurisprudenței CEDO	2
3.	Principalele aspecte ale jurisprudenței CEDO contra Moldovei	2
TOTAL		6

V. OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ	CONȚINUTURI
<ul style="list-style-type: none"> – să explice structura Convenției, – să delimiteze conținutul Convenției, – să identifice protocoalele adiționale în dependență de conținutul lor, – să estimeze efectele produse de rezervele formulate, – să argumenteze distincția dintre rezerve și declarații unilaterale 	<p><i>Tema 1. Natura juridică a Convenției europene a drepturilor omului</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Structura Convenției europene a drepturilor omului. • Conținutul Convenției europene a drepturilor omului. • Rezervele la Convenția europeană.
<ul style="list-style-type: none"> – să evalueze rolul jurisprudenței Curții, – să explice autoritatea lucrului judecat, – să determine autoritatea lucrului interpretat, – să estimeze circumstanțele care pot conduce la revirimente jurisprudențiale, – să exemplifice revirimentele jurisprudențiale, – să determine efectul hotărârilor Curții în ordinea juridică internațională, – să stabilească procedura de executare a hotărârilor Curții în ordinea juridică internă, – să argumenteze efectul direct al hotărârilor Curții în ordinea juridică internă, – să argumenteze necesitatea instituirii procedurii pilot, – să stabilească efectele unei hotărâri pilot, 	<p><i>Tema 2. Efectele jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în ordinea juridică internă</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Definiția jurisprudenței Curții. • Rolul jurisprudenței Curții. • Revirimentele jurisprudențiale. • Efectul în ordinea juridică internațională. • Efectul direct în ordinea juridică internă • Procedura pilot.
<ul style="list-style-type: none"> – să definească conținutul dreptului la libertate și siguranță; – să identifice cazurile și motivele legale de detenție; – să reproducă remediile în vederea atacării legalității detenției; – să elucideze dimensiunea dreptului la un proces echitabil; – să compare garanțiile procesuale în cauzele civile cu cele în cauzele penale; – să stabilească limitele prezumției nevinovăției; – să argumenteze necesitatea unui recurs efectiv în ordinea juridică internă; 	<p><i>Tema 3. Drepturile de natură procedurală protejate de Convenție</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dreptul la libertate și siguranță (art.5). • Dreptul la un proces echitabil (art.6). • Dreptul la un nivel dublu de jurisdicție în materie penală (art.2, Prot.7). • Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori (art.4, Prot.7). • Dreptul la un recurs efectiv (art.13). • Nici o pedeapsă fără lege.
<ul style="list-style-type: none"> – să definească metodele de interpretarea a Convenției, – să identifice întinderea marjei de apreciere a statului, – să determine obligațiile pozitive a statului în lumina Convenției, 	<p><i>Tema 4. Particularitățile aplicării jurisprudenței CEDO</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Metode de interpretare a Convenției. • Marja de apreciere a statului. • Obligații pozitive și negative ale statului. • Noțiuni autonome degajate de Curtea

<ul style="list-style-type: none"> - să identifice obligațiile negative a statului, - să evalueze impactul noțiunilor autonome degajate de Curte în jurisprudența sa. 	Europeană.
<ul style="list-style-type: none"> - să evalueze specificul jurisprudenței contra Moldovei, - să exemplifice jurisprudența pertinentă, - să determine gravitatea ingerințelor statului în exercitarea drepturilor omului în Moldova, - să evalueze importanța jurisprudența pentru perfecționarea cadrului legal, - să propună soluții de reducere a încălcărilor drepturilor omului în Moldova. 	<p><i>Tema 5. Principalele aspecte ale jurisprudenței CEDO contra Moldovei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Detenție nejustificată. • Durata excesivă a procedurilor. • Accesul la justiție. • Necitarea. • Neexecutarea hotărârilor interne definitive. • Securitatea raporturilor juridice.

V. EVALUAREA DISCIPLINEI

Evaluarea audiențelor va consta din evaluarea curentă și evaluarea finală.

A. Evaluarea curentă va consta din:

- (a) Rezolvarea spețelor la seminare;
- (b) Prezentarea lucrului individual (proiect de cercetare, portofoliu, raport)
- (c) Prestația audientului la ore.

B. Evaluarea finală: colocviu diferențiat, care va consta dintr-o probă scrisă ce va cuprinde subiectele din Curriculum. Examinarea scrisă va fi divizată în 2 părți, precum urmează:

- (a) Un subiect teoretic,
- (b) Soluționarea unei spețe.

Model de test pentru evaluarea finală

TEST

1. Enumerați și caracterizați criteriile de apreciere a termenului rezonabil de examinare a unei cauze e către instanța judiciară internă.

2. Soluționați speța:

VI. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bogdan D., Selegean M., *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, București, Ed.All Beck, 2005.
2. Berger V., *Jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*, București, Institutul român pentru drepturile omului, 1997.
3. Charrier J. L., *Code de la Convention européenne des droits de l'homme*, Paris, Litec, 2000.
4. Charrier J.L., Chiriac A., *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*, Chișinău: LexisNexis Litec, 2008.
5. Pettiti L.E., Decaux E., Imbert P.H., *La Convention Européenne des Droits de l'Homme. Commentaire article par article*, Paris, 2-ème édition, Economica, 1999.
6. Sârcu Diana, *Accesul la Curtea Europeană a Drepturilor Omului: condiții de admisibilitate*, Centrul de Drept, Chișinău-2001.
7. Sârcu Diana, *Geneza și natura Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950*, Revista națională de drept, nr. 3, 2003, p.54-56.

Acte normative internaționale:

1. Statutul Consiliului Europei, Londra, 5 mai 1949, Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998), Monitorul Oficial, Ediție specială, Moldpres, Chișinău, 1999, Volumul 9.
2. Convenția pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale, Roma, 4 noiembrie 1950, inclusiv Protocoalele nr. 1, 4, 6, 7, 12, 13 http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E7126929-2E4A-43FB-91A3-B2B4F4D66BEC/0/Convention_ROM.pdf
3. Protocolul nr.14 al Convenției, Strasbourg, 13 mai 2004, [http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/Liste, STCE nr. 194.](http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/Liste_STCE_nr_194)

Acte normative ale Republicii Moldova:

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994, Moldpres 1997.
2. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr.1298-XIII din 24 iulie 1997, privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție, M.O. nr.54-55 din 21 august 1997.
3. Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova, Nr.55 din 14 octombrie 1999.